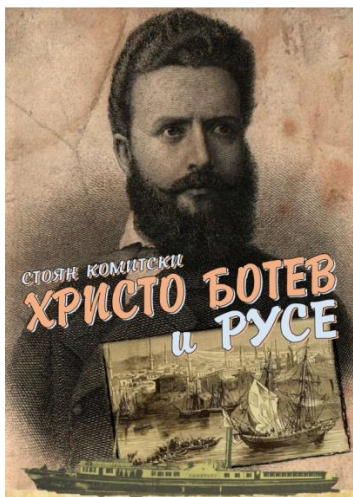

ОТНОВО ЗА ИСТОРИЯТА НА ПЕСЕНТА „ТИХ БЯЛ ДУНАВ” (ДО 1909 Г.).

*И все пак Иван Караджов НЕ Е ПЪРВИЯТ композитор на
прочутия марш*

https://www.libruse.bg/imagesDB/news/News_1709/789617566.jpg

През юни 2022 г. в интернет се появи съобщение за новоиздадения сборник „Христо Ботев и Русе” със съставител Стоян Комитски [1]. С една от статиите в него отново се разпространява **фалшивата** версия, като как известният революционер Иван Караджов (1875–1934 г.) [2] бил композирал „Тих бял Дунав” и сторил това през 1909 г. (??). Доколкото тази статия за него е биографична и обхваща **само 2 (две) страници** [3], очевидно става дума за **популярно** изложение **без препратки** към източници, от които поне един да доказва пропагандирания от години, но **все още недоказан с нито един факт „пионерен” принос на Ив. Караджов в композирането на музиката на прочутата маршова песен.** А **безкритичната преписващия** от други автори, администратори на сайтове, блогъри, уикипедианци, БНТ, БНР и др., колкото и именити да са, **не представлява доказателство.**

През 2016 [4] и 2021 г.[5] публикувах редица **факти**, че песента „Тих бял Дунав” е изпълнявана **в различни краища** на страната ни далеч **преди 1909 г.** В края на месец март 2023 г. в Музея за нова история на Варна проф. д.т.н. Венко Бешков – внук на известния варненски учител по музика Стоян Бешков, подари четири грамофонни плочи, на които през 1906 г. във Варна са записани вокални изпълнения. Заедно с тях беше подарена и песнопойка от 1899 г., която съдържа 30 народни песни, вкл. и „Тих бял Дунав” [6, с. 21]. Дължа признателност на музейния уредник Тео Роков за

жеста да ми предостави файл с тази песнопойка и благодарение на това сега имам възможност да съобщя за неизвестен ранен **нотиран** текст на знаменития марш. Допълвам го и с други случаи преди 1909 г., които издирих през периода 2021–2023 г. Изрично правя обаче уговорката, че тук представям само изпълнения от Освобождението 1878 до 1909 г., т.е.

ПРЕДИ уж **първото композиране** на марша от Ив. Караджов.

1881 г.

През 2021 г. габровският краевед Ангел Ангелов събщи, че според Дабко (Димитър) Уста Генчев (1867–1935 г.) „песента „Тих бял Дунав“ се е пееа още в 1881 г.” Той коректно посочва източника на това твърдение (**Проданов, Стефан и Кина Ст. Проданова**. Из музикалното минало на Габрово. Материали и спомени 1800–1944. София, Музика, 1982. 344 с.), но не коментира дали Д. У. Генчев съобщава личен спомен или препредава мнение на друг мемоарист [7], т.е. липсва оценка доколко иначе ценната податка е достоверна..

1886 г.

През 1886 г. в Шумен е издадена първата част на „Народна песнопойка на ноти” от Анастас Андреев и Рачо Матев, в която „Тих бял Дунав” е записана като „снародняла песен”. Според академичния автор, който през 1982 г. съобщава този първоизточник, Ив. Вазов слуша песента „за пръв път от свой приятел **в Берковица през 1879–80**” (болд, И.А.) [8], [9]. Тази песнопойка е много ценна за историята на марша, защото засега е **най-ранният** известен първоизточник, съдържащ **нотираната** му мелодия.

1888 г.

През 1888 г. в Русе е издадена първата биография на Христо Ботев. Нейният автор Захарий Стоянов, който е съвременник на събитията, съобщава: „Известната Вазова **песен** (болд, И.А.) „Тих бял Дунав се вълнува” е основана на чистата действителност и факти” [10, с. 361].

1891 г.

През 1891 г. в Русе е отпечатано второто издание на биографията на Христо Ботев и З. Стоянов **отново потвърждава**: „Известната Вазова **песен** (болд, И.А.) „Тих бял Дунав се вълнува” е основана на чистата действителност и факти” [11, с. 361].

1899 г.

Бешков, С. А. 30 песни на 1, 2 и 3 гласа. За III-й и IV-й

кл. на мъжските и девич. училища и Ръководство за учители от основ. училища.
Второ прераб. и доп. изд. Варна, К. Евстатиев, 1899, с. 21.

През 1899 г. варненският учител по музика Стоян Бешков публикува **нотирана** мелодия на „Преминуванието на Дунава от Хр. Ботев и дружината му”. (Нар. песен)” [6, с. 21]. Представени са само първите четири куплета от стихотворението „Радецки”, популярно в наши дни като „Тих бял Дунав”. Това е третата известна досега нотирана мелодия на марша, публикувана до 1909 г. (след нотите за нея в народната песнопойка от 1886 г. и сборника на Атанас Божинов от 1892 г.) [5, с. 2].

1900 г.

През април 1900 г. във Варна е проведен първият юнашки събор на гимнастическото дружество „Юнак”. Варненският вестник „Свободен гражданин” помества обширна статия за това забележително спортно събития, която съдържа и ценни редове за историята на марша: „[...] Първите юнаци, които пристигнаха в града ни, бяха **Черноморските юнаци от Бургас и Старо-Загорските юнаци**. Те пътуваха заедно по море от Бургас. В събота на 8 т.м. в 3 часа се зададе парахода „Борис“, който носеше юнаците [...] бяха наредени на ковертата и, приближавайки **пееха дружно:**

Млади български юнаци

Явяват се там

На чело им левски знаци

В очите им плам.

Гръмко възгласените им стихове, с които народният ни поет достойно възпева бляскавия в нашата нова история героически подвиг на беззаветния и пламен наш патриот – Ботева, се акомпанираха

хармоническо от ритмическите бухтения на прибрежните вълни и носеха далеч в околността [...]” (болд, И.А.) [12, с. 1].

Според съвременно изследване на историята на дружество „Юнак”, в първия юнашки събор участват 850 души от цялата страна [13, с. 287]. До 1909 г. се провеждат още три юнашки събора – Пловдив (1902 г.), София (1904 г.) и Русе (1907 г.), и е логично да се предположи, че участниците в тях също възторжено са изпълнявали „Тих бял Дунав”.

1906 г.

През май 1906 г. в страната е чествана 30-годишнината от четата на Хр. Ботев. По този повод оряховският вестник „Козлодуйски бряг”, помества възторжената статия „17-ий май”, която съдържа забележително доказателство за широката известност на мелодията на марша „Тих бял Дунав”: „[...] Такава една дата съставлява славний за български народ ден „17 май”, която днес ний, българите от всички крайдунавски градове и села, празнуваме и величаем с истински задушевен ентузиазъм, спомняйки си, с болки на сърдце, както грозната и потресна епоха на кръвожадний тиранически режим, така и патилата на българина, на които той бе подвергнат до 1876 година, през която, в денят 17-й май, славний и неустрашимий поет-революционер **Христо Ботев**, с[ъс] своите храбри момчета, идящ из Влашко, с парахода „Радецки” и пеейки песента „Тих бял Дунав”, спря на историческа местност „Козлодуйски Бряг”, и за пръв път след 500 години черно робство гордо развя байракат „Свобода или смърт”.

Кому не е известно всичко това. [...] Ще се намери ли в нас, поне деца, на които да не настръхват космите от ентузиазъм при запяване на песента „Тих бял Дунав”, било при спомена само на думите „Хр. Ботев – Козлодуйски Бряг”, които носят отпечатъкът в сърдцата им. Не вярваме! ...” (жълт фон, И.А.) [14].

Нека оставим настрана куриозното вестникарско уверение, че през месец май 1876 г., още преди Ив. Вазов да е публикувал стихотворението „Радецки”, четниците бодро пеят „Тих бял Дунав”. Далеч по-съществен е въпросът: **„Ще се намери ли в нас, поне деца, на които да не настръхват космите от ентузиазъм при запяване на песента „Тих бял Дунав”** (болд, И.А.). Отговорът на редакцията на вестник „Козлодуйски бряг” „Не вярваме...!” е **категорично доказателство**, че към 1906 г. мелодията на знаменитата маршова песен е **широко известна на мало и голямо в цялата страна!! И това е факт три години преди**

приписването на **Ив. Караджов** пионерно (??) композиране на мелодията на „Тих бял Дунав“.

Още нещо за съвременните спекулации с версията за **Иван Караджов** като пръв автор на музиката за „Тих бял Дунав“,

Отлично свидетелство за изопачаването на историята на това авторство е биографичната статия за него (И.К.) в българоезичната енциклопедия „Уикипедия“. Според нейните автори „В 1909 година [Ив. Караджов] композира музиката на песента „Тих бял Дунав се вълнува“ (болд, И.А.), заради което е преследван от властите, наказан и преместен да преподава в Солунската българска девическа гимназия” [2]. Това твърдение не е подкрепено обаче с препратка към източник, който да бъде евентуално проверен доколко е достоверен, сиреч споменатите енциклопедисти приемат, че тяхната **измислица** за първия композитор на споменатата песен е вече общоприет факт и той не се нуждае от доказване. Очевидно уикипедианските автори нямат никаква представа, че е невъзможно през 1909 г. Ив. Караджов да композира мелодия за Вазовото стихотворение „Тих бял Дунав се вълнува“, защото то е публикувано седем години по-късно, т.е. през 1916 г. От друга страна, задълбочено изследване на Вазовото творчество изтъква, че стихотворението „Радецки“ „придобива истинската си **популярност под „песенния“ си наслов „Тих бял Дунав се вълнува“** (болд, И.А.), както неизменно е цитирано от съвременниците”. А пряк свидетел за тази популярност на **песента** още през 1888 г. е З. Стоянов [10, с. 361], [15, с. 237-238].

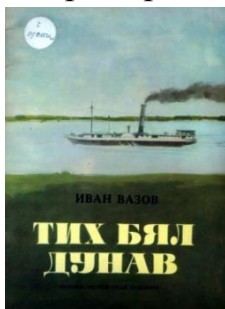
Вазов, Иван. Тих бял Дунав се вълнува. – Мир, №

5018, 28 ноем. 1916, с. 1.

В енциклопедичната статия „Тих бял Дунав“ също липсва препратка към източник, който да доказва широко разпространяването от 2012 г.

досега **фалшиво** твърдение, че Ив. Караджов е композитор **ЪТ** на „Тих бял Дунав” [16].

Версията за композитора Ив. Караджов се появява за пръв път в литературата през 1934 г., в статия по повод кончината му. Конкретно за музиката на марша текстът е следният: „След обявяването на хуриета (юли 1908 г., И.А.) Иван Караджов отново се връща в Македония и учителствува 1 година в Мъжката и 4 години в девическата гимназии в Солун. В един годишен акт, [...], между другите музикални номера, хорът му изпълни с голям успех съставената от него мелодия върху думите на стихотворението „Тих бял Дунав се вълнува”, която предизвиква ентузиазъм сред публиката и чрез ръкопляскане иска повторяването ѝ, но която предизвиква незадоволството на валията и за наказание бива преместен от едната гимназия в другата – девическата, в която го заварва Балканската война [...].” [17, с. 2]. Това е **единственият що-годе пряк източник, с който историографията разполага** за упорито приписвания приоритет на Ив. Караджов като автор на музиката на „Тих бял Дунав”. Става дума обаче не за първоизточник, а за **спомен** на автор (Христо Шалдев), публикуван **25 години след** събитието и при това той положително не е присъствал на изпълнението на марша през 1909 г., т.к. от биографията му става ясно, че през периода 1908–1912 г. Хр. Шалдев е бил учител в Прилеп [18]. А този спомен, който очевидно е преразказ от спомени на неясни свидетели, съдържа и други неприятни неточности. Например:

Корица на изданието „Тих бял Дунав” от Ив. Вазов (1959 г.) –

https://puk.chitanka.info/bulgarski_hudojnik/3970-tix-byal-dunav-ivan-vazov-1959.html

Първо. Хр. Шалдев и много съвременни познавачи на историята на марша „Тих бял Дунав” уверяват, че той бил композиран „върху думите на стихотворението „Тих бял Дунав се вълнува” [17, с. 2]? По-горе отбелязах обаче, че Ив. Вазов публикува това стихотворение през 1916 г., то е посветено на друго събитие и няма нищо общо с популярния марш. Друг е въпросът, че първият стих на стихотворението „Радецки” от 1876 г. наистина е „Тих бял Дунав се вълнува”, а композираната по същото

стихотворение мелодия е известна като „Тих бял Дунав”, под това заглавие се издава в наши дни и стихотворението „Радецки”.

Второ. **Никъде в спомена си Хр. Шалдев не твърди, че Ив Караджов ПРЪВ** композира мелодия по текста на стихотворението „Радецки”, което вероятно е объркал с по-късно публикуваното през 1916 г. „Тих бял Дунав се вълнува”.

Трето. В спомена си Хр. Шалдев **не твърди, че композираната от Ив. Караджов мелодия е изпълнена за пръв път през 1909 г.** Тази година е **косвен** извод на съвременни тълкуватели въз основа на твърде съмнителните сведения на мемоариста, който не е пряк свидетел на събитията, а е ползвал разкази на други информатори с неизвестна достоверност.

Четвърто. За несигурността на спомените на Хр. Шалдев има още едно доказателство. Според него след Хуриета (юли 1908 г.) Ив. Караджов става учител в Мъжката гимназия в Солун. Понастоящем е известно обаче, че след Хуриета той учителства **само в Солунската девическа гимназия** през 1908–1909 и 1912–1913 г. [19, т. 85]. Тъй като Хр. Шалдев **не посочва конкретна година** на първото изпълнение на композираната от него мелодия на марша, това **може да е станало както през 1909, така и през 1912 г. ...**

След като през 2021 г. беше публикувана втората ми статия против съшитата с бели конци версия, че едва през 1909 г. благодарение на Ив. Караджов бил композиран маршът „Тих бял Дунав”, изпратих линка на тази статия до проф. д. изк. Кристина Япова – директор на сектор „Музика” в Института за изследване на изкуствата при БАН, д-р Кирил Алексиев – директор на РИМ-Благоевград, и до управителя на портал за образование, наука и култура, чието име ще спестя от уважение към академичната наука и тук го представям само с инициалите Х.Х., които са различни от инициалите на действителното собствено и фамилно име. От споменатите двама директори получих **положителни** отзиви. Благодарен съм и на Х.Х. за коректността и отзивчивостта да ми отговори, но размислите му са твърде интересни и заслужават отделно представяне.

Според Х. Х., статиите ми [4] и [5], съдържащи **над 10 (десет!)** конкретни **факта** за изпълнението на песента „Тих бял Дунав” **ПРЕДИ 1909 г.,** са нещо „[...] като „доказателство“ (кавичките са на Х.Х., И.А.), но в научната сфера под доказателства се разбират резултатите от **дългогодишни експертни изследвания,** направени по специализирана

методика **от съответните учени**. [...] Вашите статии са мнение на изследовател-ентузиаст [...], **но не са научни доказателства**” (болд, И.А.).

Първо. Припомням, че **всеки факт, вкл. три нотирани текста** (ок. 1881 г., 1886 и 1892 г.), опровергаващи версията за т. нар. първо изпълнение на „Тих бял Дунав” през 1909 г., е публикуван от мен с препратка към съответен източник, който всеки читател, вкл. Х.Х., може да провери. От това гледище, тези факти **естествено са доказателство**, че „Тих бял Дунав” е изпълняван **далеч преди 1909 г.** Друг е въпросът, че Х.Х. разглежда тези доказателства досущ като оня шоп, който виждайки за пръв път жираф, възкликнал „Те такова животно нема!”

Второ. Изучавал съм методика на научните изследвания в три страни, вече 43 г. се занимавам и с историко-технически и историко-научни проучвания, но все още не ми е известно в някой от петте основни клона на науката (естествени, селскостопански, медицински, технически и обществени) да се признават научни доказателства в зависимост от продължителност и професионална квалификация на авторите, особено пък в съвременното на широко разпространените интердисциплинарни изследвания. Ако Х.Х. имаше поне най-обща представа за историята на науката и техниката, щеше да знае, че тази история е пълна с примери на открития, изобретения и други научно-технически постижения, които са дело на пришълци за едно или друго направление, т.е. казано с терминологията на Х.Х., съответните автори не са нито експерти, респ. нито „съответните учени”. Само три примера:

а) **Законът за запазването на енергията** е основен природен закон. За пръв път е формулиран от **Роберт Майер** (1814–1878 г.), който **не е физик**, а завършва медицина и **плава като корабен лекар** [20].

б) **Ротационният бутален двигател с вътрешно горене**, известен като Ванкелов двигател, не е дело на професионален инженер, камо ли пък с научни титли и звания, а е **изобретен от Феликс Ванкел** (1902–1988 г.), който не успява да завърши дори средно образование, няколко години работи като търговец на книги и след това, **без техническо образование**, се посвещава изцяло на техниката [21];

Арх. Димитър Ненов (1901–1953 г.) <https://ubc->

[bg.com/%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%8A%D1%80-%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2/](https://ubc-bg.com/%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%8A%D1%80-%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2/)

в) **Известният български пианист, композитор и музикален педагог Димитър Ненов завършва всъщност архитектура** в Германия (1927 г.), специализира архитектура на ж.п. гари в Италия (1932 г.), строи ж.п. гари, ж.п. лаборатория, противотуберкулозен диспансер [22].

Според Х.Х., „Ако има някакъв спор по дадени исторически теми, меродавни източници на информация са БАН, Софийският университет, както и всички висши училища, в които се преподава история [...] , но засега официално становище от тях няма” [...] Можете да се обърнете отново към посочените институции за предизвикване на дискусия на база на Вашите статии. Възможно е да сте прав, но нека учените да се произнесат, защото във всички онлайн източници композитора на „Тих бял Дунав” е Иван Караджов” (болд и жълт фон, И.А.). Тези мъдри слова към моя милост по същество са типична философия на нашенската научна бюрокрация.

Първо. Очевидно Х. Х. няма представа, че в методиката на научно-изследователската работа, вкл. в историографията, съществува и **критичният** подход. Нещо повече, приложението му е професионално задължение на всеки автор независимо от университетската му специалност.

Второ. Повече от непрофесионален е подходът на автори с философията на Х. Х., които безкритично се доверяват на „всички онлайн източници”, разпространяващи споменатия фалшификат, но отказват да приемат **доказани факти** против него, без те да бъдат потвърдени от „меродавни източници на информация”. Що за **двоен** методически стандарт?

Трето. В науката истината се доказва с факти, а не с мнозинство на институции и автори, макар те да са академични и университетски. От друга страна, интересно е като как ли Х.Х. си представя процедурата по документирането на мненията на академичните и университетските

институции? Кое протоколирано решение и с какво мнозинство (обикновено или квалифицирано) би признал Х.Х. за валидно конкретно за БАН: общо събрание на БАН, научен съвет на Института за исторически изследвания (ИИИ), решение на секцията „Нова българска история” при ИИИ, научен съвет на Института за изследване на изкуствата, решение на сектор „Музика” при Института за изследване на изкуствата. За краткост няма да изброявам органите за управление на Соф. университет и на „всички висши училища, в които се преподава история”...

Четвърто. Похвално е, че Х.Х. е помислил за мнението на БАН, Соф. университет и на „всички висши училища, в които се преподава история”, но въпросът за историята на мелодията на „Тих бял Дунав” е както исторически, така и музиколожки. По какви ли научни съображения Х.Х. не желае да се съобрази с мнението на Националната музикална академия и онези университети, в които има катедри „Музика”?

Пето. Академиите, университетите и висшите училища у нас се радват на академична свобода, сиреч никой няма право да им налага теми за разглеждане и срокове, в които да вземат решения по тях. Паметната плоча с **недостоверния** (деликатно изразено) надпис в Благоевград, че Ив. Караджов бил „композитор на химна „Тих бял Дунав”, е поставена през 2012 г., т.е. **вече 11 години** обявените от Х.Х. „**меродавни** (болд, И.А.) източници на информация” не са благоволили да обявят публично мнението си както относно изопачаването на ранната история на марша „Тих бял Дунав”, така и против безотговорното разпространяване на тази **фалшива** информация. От това гледище, като колко ли години още биха изменили, за да се престрашат източници като Х.Х. да загърбят фалшификата за първия композитор на знаменития марш, изпълняван всъщност още през първите години след Освобождението, а не едва през 1909 г.?...

Кратка историографска справка за песента „Тих бял Дунав”

Искам да уверя Х.Х. и евентуални негови привърженици, че нямам никакви претенции за „откривателство на Америка”, т.е. да съм първият автор, който изобличава **благоевградската** версия за първия композитор на „Тих бял Дунав” (1909 г.). Тя е въведена в съвременната историческа литература през 1986 г. от Спасина Хисарлъшка, но три години по-късно ст.н.с. II ст. Димитър Дончев аргументирано доказва нейната **недостоверност** [23]. През 2016 г. публикувах подробен историографски

преглед по темата за авторството на мелодията на „Тих бял Дунав” [4] и затова сега няма да го преразказвам отново. Само ще си позволя да опровергая твърдението на уважаемия Х.Х., че „**във всички онлайн източници** композитора на „Тих бял Дунав“ е Иван Караджов” (болд, И.А.)”. Например **в интернет** се достъпни и мнения за много по-ранни изпълнения:

- **през 2002 г.** член-кор. проф. Милена Цанева припомня спомена на Ив. Вазов, че стихотворението му „Радецки” (1876 г.) „**скоро** станало извънредно популярно, **нагласено в песен**” (болд, И.А.) [24];

- **през 2004 г.** Деси Тодорова съобщава: „...По време на Сръбско-българската война **през 1885 г.** се създават също доста песни, повлияни от чужди мелодии. **Мелодията на Вазовата „Тих бял Дунав“ например е вариант на две източнославянски песни – „Спи, младенец мой прекрасен” и „Вниз по матушке, по Волге“.** Българската обаче не звучи така лирично като руските, а по-бунтовно” (болд, И.А.) [25];

Особено интересно е мнението на габровския краевед Ангел Ангелов. През 2021 г. вестник „100 вести” (Габрово) помества негово опровержение на разпространяваните от години две недостоверни твърдения за авторството на музиката на песента „Тих бял Дунав” – габровският композитор Димитър Генов Русев и Иван Караджов. Текстът на А. Ангелов недвусмислено внушава претенцията му, че той е откривателят на въпросния проблем и **твърде прибързано** заключава: „може окончателно да се сложи точка на въпроса за авторството” [26]. Като подкрепям ползотворното проучване на уважаемия габровски автор, виждам се принуден да направя три уточнения по неговото мнение:

а) Отдавна е известно, че композитора Димитър Генов (1879–1951 г.) завършва музикалното си образование в Одеса през 1903 г. и е логично да се приеме, че той създава само един от по-късните аранжimenti на „Тих бял Дунав”;

б) Че Иван Караджов не е първият композитор на „Тих бял Дунав”, е опровергано още през 1988 г. от ст.н.с. II ст. Д. Дончев [23], а мнението му е съобщено и през 2016 г. [4];

в) Споменът на Ив. Вазов за изпълнението на „Тих бял Дунав” в Берковица не по-късно от 1880 г. е припомнен още **през 1977 г.** от Н. Ферманджиев, който е автор на **първото задълбочено изследване на ранната история на мелодията** на „Тих бял Дунав”. Напомних за него през 2016 г. [4].

Понастоящем е неуместно някой автор да твърди, че, видите ли, „може окончателно да се сложи точка на въпроса за авторството” на известния марш. Досега са публикувани само редица **неоспорими доказателства за факта, че Ив. Караджов не е автор** на мелодията на песента „Тих бял Дунав” и тя е разпространявана из цялата страна още през първите години след Освобождението, а не едва след 1909 г. Това обаче са **доказателства изключително с библиографски** характер.

Кога ли съвременен български музиколог ще благоволи да изследва ранната история на мелодията на знаменития марш? Имам предвид периода до 1909 г., когато Ив. Караджов уж бил пръв композирал музиката на „Тих бял Дунав”. Засега са известни **четири нотирани** текста от следните години: **ок. 1880 г.** – запис на информатор на 85 г., направен от акад. Николай Кауфман през 1952 г. и публикуван през 1968 г. [4, с. 3-4]; **1886 г.** – **Стоянов, Анастас Андреев и Рачо Матев Рачев**. Народна песнопойка на ноти. Част. 1. Шумен, 1886 [8]; **1892 г.** – **Божинев, Атанас Ив.** Десет български народни песни за пиано. Русе, 1892. 8 с. [5, с. 2]; **1899 г.** – **Бешков, С. А.** 30 песни на 1, 2 и 3 гласа. За III-й и IV-й кл. на мъжките и девич. училища и Ръководство за учители от основ. училища. Второ прераб. и доп. изд. Варна, 1899. 36 с. Освен това е известно, че през периода 1878–1893 г. в страната са издадени **69 песнопойки** с общ обем 9800 стр. в 20 града. По-горе споменавам само три, но сигурно в редица от останалите 66 също има нотирани текстове на „Тих бял Дунав”. Допускам, че дори само музикологическият анализ на наличните четири нотирани текста, ще подскаже характера на развитието на мелодията на марша до 1909 г. и доколко те са близки до съвременната мелодия.

Но даже и това да не бъде направено от страната на музиколозите, добре би било те да познават историята на марша до 1909 г., за да не допускат изопачаването ѝ поне в българските учебници. Имам предвид нелицеприятния факт, че през 2018 г. е издадена „Книга за учителя по музика за 3 клас”, по която на българските ученици се преподава фалшивата версия за Ив. Караджов като пръв композитор на „Тих бял Дунав”. Тя е дело на трима автори, начело с виден академичен музиколог [27, с. 33,57]. Нещо повече, това учителско помагало е преиздадено през 2021 г. [28]. А то далеч не е единственият случай на изопачаването на ранната история на песента „Тих бял Дунав” (особено в интернет!)

Още за пропагандаторите на фалшивата новина, че едва през 1909 г. била композирана мелодията на „Тих бял Дунав”

През 1968 [29, с. 270] и 2002 г. [30, с. 331-333] видният фолклорист акад. Н. Кауфман съобщава, че мелодията на „Тих бял Дунав” е заимствана от казашката приспивна песен „Спи, младенец мой” и е близка до руската народна песен „Вниз по матушке, по Волге”. И двете са достъпни в сайта ютуб, през 2004 г. за тях е напоменено в сайта на вестник „Сега” [31] и през 2008 г. – в сайта „Карта на времето” [32].

Паметната плоча на революционера Ив.

Караджов (1875–1934 г.), открита в Благоевград на 8 декември 2012 г. –

<http://www.bsstruma.bg/img/0812140354521.jpg>

Когато през декември 2012 г. по **инициатива на Община Благоевград и ВМРО** в Благоевград е поставена паметна плоча на Ив. Караджов с цел „да напомня на обществеността **кой е композирал музиката на песента „Тих бял Дунав се вълнува”** по текст на Иван Вазов” (болд, И.А.), инициаторите безцеремонно погазват историята на знаменития марш и **загърбват близо 30 години** от нея [33]. Интересен е фактът, че още в деня на откриването на паметната плоча в сайта на информационната агенция STRUMA.com е поместено съобщение за събитието, което към 11 май 2023 г. (15:35 ч.) е посетено 10 203 пъти, т.е. през изминалите 11 г. и 4 мес. – ок. 3 пъти на ден, което свидетелства за съществен интерес за този дълъг период. Още по-интересен е фактът, че към него има 20 коментара, от които единият е от читател с псевдоним **BG от USA: „Мелодията на „Тих бял Дунав” е казашка приспивна песен – народна, автор неизвестен. Може би Иван Караджов я е аранжирал на марш???? Уважението предполага и достоверност”** (болд, И.А.) [34]. Колкото и куриозно да звучи, анонимен българин отвъд Атлантическия океан познава историята на мелодията на „Тих бял Дунав”, но благоевградските инициатори или не я познават, или съзнателно я погазват.

Дано в обозримо бъдеще поне Община Благоевград, ВМРО и авторите, сътворили текстовете на статиите „Иван Караджов” и „Тих бял Дунав” за българоезичната енциклопедия „Уикипедия” най-после се запознаят с **богатата музикална история на марша „Тих бял Дунав” преди 1909 г.**

Литература и бележки

1. **Душков, Живодар.** За Христо Ботев, за съдбата на негови четници и... Русе. – <https://rousse.info/%D0%B7%D0%B0-%D1%85%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE-%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%B2-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D1%8A%D0%B4%D0%B1%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%B5%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B8-%D1%87%D0%B5/> (Публикувано 1 юни 2022 г.).
2. **Иван Караджов (революционер).** – https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%B2%D0%B0%D0%BD_%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%BE%D0%B2_%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%80%29 (Последна промяна 31 дек. 2021 г.).
3. **Радев, Ангел.** Иван Караджов – композиторът на „Тих бял Дунав“. – В: **Христо Ботев и Русе: кратки исторически бележки.** Сборник. Съставител Стоян Комитски. Русе, Регион. библ. „Любен Каравелов“, 2022, с. 41-42. Нямам възможност да се запозная лично с тази новоиздадена книга, защото тя липсва във фонда на РБПС-Варна. Поради това тук представям библиографското описание на статията на Ангел Радев по данните от системата COBISS+ на НБКМ.
4. **Алексиев, Иван.** Кой е авторът на музиката на „Тих бял Дунав”? - http://morskivestnik.com/compass/news/2016/022016/022016_33.html (Публикувано 13 февр. 2016 г.).
5. **Алексиев, Иван.** Нови данни за авторството на музиката на песента „Тих бял Дунав” (1909 г.). – http://morskivestnik.com/compass/news/2021/052021/052021_21.html (Публикувано 17 май 2021 г.).
6. **Бешков, С. А.** 30 песни на 1, 2 и 3 гласа. За III-й и IV-й кл. на мъжките и девич. училища и Ръководство за учители от основ. училища. Съставил и приложил на ноти С. А. Бешков. Второ прераб. и доп. изд. Варна, К. Евстатиев, 1899. 36 с.: с ноти.
7. **Ангелов, Ангел.** Още за авторството на музиката на „Тих бял Дунав”. – 100 вести (Габрово), № 96, 20 май 2021, с. 5. – https://www.stovesti.info/uploads/Arhiv_2010/1621449014_96.pdf
8. [хй] [Йорданов, Христо]. „Тих бял Дунав се вълнува”. – В: **Речник на българската литература. Т. 3 П–Я.** София, Изд. БАН, 1982, с. 449-450.
9. Понастоящем в НБКМ – София не се съхранява източникът: „**Стоянов, Анастас Андреев и Рачо Матев Рачев.** Народна песнопойка на ноти. Част.1. Шумен, 1886.” Дано това издание да е достъпно в някоя регионална библиотека, музей или архив.
10. **Стоянов, З.** Христо Ботйов. Опит за биография. Русе, 1888. 479 с.
11. **Стоянов, З.** Христо Ботйов. Опит за биография. 2. изд. Русе, 1891. 479 с.
12. **Първият гимнастически събор на българските юнаци.** – Свободен гражданин (Варна), г. II, № 6, 19 апр. 1900, с. 1-3.

13. **Начев, Ивайло.** Съюзът „Юнак“ и българското гимнастическо дружество в Солун. – В: **Солун и българите: история, памет, съвремие.** София, Институт за балканистика с Център по тракология – БАН, 2019, 278-304. –
https://www.academia.edu/41289229/%D0%A1%D1%8A%D1%8E%D0%B7%D1%8A%D1%82_%D0%AE%D0%BD%D0%B0%D0%BA_%D0%B8_%D0%B1%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D1%81%D0%BA%D0%BE%D1%82%D0%BE_%D0%B3%D0%B8%D0%BC%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE_%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%B2_%D0%A1%D0%BE%D0%BB%D1%83%D0%BD
14. **17-ий май.** – Козлодуйски бряг (Оряхово), 17 май 1906, с. 1.
15. **Ангов, Пламен.** 1880-те: литература и философия на историята. Вазов. Авторска воля и памет на творбата. [София], 2016. 355 с. –
http://www.ilit.bas.bg/images/pdf/competition/plamen_antov/vazov_disertacia.pdf
16. **Тих бял Дунав.** –
https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B8%D1%85_%D0%B1%D1%8F%D0%BB_%D0%94%D1%83%D0%BD%D0%B0%D0%B2 (Последна промяна 17 февр. 2023 г.).
17. **Шалдев, Хр.** Иван Караджов. – Илюстрация Илинден, г. VI, 1934, кн. 7 (май), 2-3.
18. **Христо Шалдев.** –
https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE_%D0%A8%D0%B0%D0%BB%D0%B4%D0%B5%D0%B2
19. **Учители в Солунската българска девическа гимназия.** –
https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%B2_%D0%A1%D0%BE%D0%BB%D1%83%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0_%D0%B1%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D1%81%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B0_%D0%B3%D0%B8%D0%BC%D0%BD%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D1%8F (Последна промяна 10 февр. 2021 г.).
20. **Robert Mayer.** – https://de.wikipedia.org/wiki/Robert_Mayer
21. **Felix Wankel.** – https://de.wikipedia.org/wiki/Felix_Wankel
22. **Димитър Ненов.** –
<https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%8A%D1%80%D0%9D%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2>
23. **Дончев, Димитър.** Виж какъв глас й турихме. – Антени, № 5, 3 февр. 1988, с. 15.
24. **Цанева, Милена.** Вазовият портрет на Христо Ботев. – LiterNet, 23 ноем. 2002. –
<https://litenet.bg/publish7/mcaneva/botev.htm#6a>
25. **Тодорова, Деси.** Как народна песен за вино стана „Мила родино“. – Сега, 27 март 2004. – <http://www.segabg.com/article.php?issueid=1152&sectionid=6&id=00001>
26. **Ангелов, Ангел.** Още за авторството на музиката на „Тих бял Дунав“. – 100 вести (Габрово), № 96, 20 май 2021, с. 5. –
https://www.stovesti.info/uploads/Arhiv_2010/1621449014_96.pdf
27. **Вълчинова-Чендова, Елисавета, Пенка Марчева и Ваня Ангелска.** Книга за учителя по музика за 3. клас. София, БУЛВЕСТ 2000, 2018. 128 с. –
<https://www.bulvest.com/public/f/uploads/files/Book-3knu%20muz-FINAL%20.pdf>
28. **Вълчинова-Чендова, Елисавета, Пенка Марчева и Ваня Ангелска.** Книга за учителя по музика за 3. клас. [2. изд.]. София, Клет България, 2021. 128 с.
29. **Кауфман, Николай.** Български градски песни. С., БАН, 1968. 575 с.
30. **Кауфман, Николай.** Хиляда и петстотин български градски песни. Т. 3. Варна, Славена, 2002. 674 с.
31. **Тодорова, Деси.** Как народна песен за вино стана „Мила родино“. – Сега, 27 март 2004. – <https://archive.ph/UweE>

32. **Паметта на сърцето: Тих бял Дунав.** – <https://kartanavremeto-vratsa.org/story/1770/187> (Публикувано 2008 г.)

33. **Лазаров, Денислав.** В Благоевград откриха паметна плоча на революционера Иван Караджов. – https://blagoevgrad.eu/otkriha_pametna_plocha_ivan_karadjov_blagoevgrad.html (Публикувано 9 дек. 2012 г.).

34. **Поставиха в Благоевград паметна плоча на композитора на „Тих бял Дунав” Иван Караджов.** – https://www.struma.com/obshtestvo/postaviha-v-blagoevgrad-pametna-plocha-na-kompozitora-na-tih-byal_32003/ (Публикувано 8 дек. 2012 г.).

Иван АЛЕКСИЕВ